

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Веселин Борисов Василев, дмн

по конкурс за присъждане на академичната длъжност "доцент" по научната специалност "Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията", за нуждите на факултет "Обществено здраве", катедра "Социална и превантивна медицина, медицинска статистика, педагогика и психология", сектор "Педагогика и психология" при МУ-Плевен.

Конкурсът по специалност 03.01.53 е обявен в Държавен вестник бр. 29/16.04.2010 от МУ-Плевен. В конкурса участва един кандидат - гл. ас. д-р Здравка Вескова Радионова, дм, катедра "Физиология и патофизиология", Факултет по медицина при МУ-Плевен.

1. Характеристика на кандидата

Д-р З. Радионова е родена на 26.05.1958 г. в с. Обнова, област Плевен. Завършва висше образование в МУ – Плевен, специалност „Медицина“. Работи по разпределение в ХЕИ - Плевен, ХЕГ - Левски като микробиолог. През 1984 г. е избрана за асистент в Катедрата по Физиология на МУ – Плевен, където работи последователно като асистент, старши асистент и главен асистент в продължение на 26 години.

Участвала е в преподаването по физиология на студенти от специалност „Медицина“, „Медицинска сестра“, „Акушерка“ и „Медицинска рехабилитация и ерготерапия“. От 2006 год. преподава пълния курс лекции и упражнения по „Принципи и методика на обучение“ за студенти-бакалаври от специалност "Медицинска сестра" и "Акушерка". Участва с лекции в следдипломно обучение на преподаватели. Специализирала е по въпросите на медицинското образование у нас и чужбина.

От 1989 г. е със специалност по Физиология, а от 2007 г. по Медицинска педагогика.

През 2006 год. защитава успешно докторантура на тема "Проблемно-базираното обучение на студенти по медицина" като докторант във Факултета по обществено здраве-София..

2. Описание на представените трудове

2.1. Обект на рецензиране

Представени са общо 72 научни труда, от които 14 резюмета от научни прояви в България, публикувани в непълен размер и без

книгопис в списания или сборници, категоризирани като научна активност и 7 труда (в това число автореферат), свързани с докторската дисертация. Голяма част реални публикации са след защитата на дисертационния труд, което показва постепенно нарастване на творческата активност на кандидатката. На рецензиране подлежат 51 труда.

2.2. Систематизация по вид на трудовете

Научните трудове се разпределят както следва:

Научна дейност

а) Реални публикации

- статии, публикувани в чуждестранни научни списания – 4 броя (1 под печат)
- статии, публикувани в научни списания в България – 14 броя
- статии, публикувани в рецензирани научни сборници на научни звена или доклади от научни прояви, издадени в пълен текст с книгопис и резюме на английски език – 19 броя, от които 1 в международно издание

б) Монографии, научни книги – 1 брой в съавторство

в) Резюмета от международни конгреси, симпозиуми, конференции (без пълен текст на доклада), публикувани в научни списания или сборници с резюмета на научната проява – 16 броя, от които 7 в чужбина и 9 в България

г) Учебници и учебни помагала – 2 броя

д) Положителни цитирания – 55 броя

По отношение на научната активност впечатление правят:

а) Резюмета от национални научни прояви, публикувани в непълен размер -15 броя

б) Участие в научноизследователски проекти – 3 броя (като член на работните екипи), от които 1 международен

в) Присъдени национални награди, свързани с научноизследователската дейност – 1 брой (Грамота за най-добра научна разработка)

г) Членство в национални научни дружества – 3 броя

2.3. Характеристика на дейността и оценка на научните постижения на кандидатката

Представените научни трудове на д-р Радионова разглеждат актуални проблеми на медицината и медицинското образование, като научно-изследователската и практическо-приложната дейност е

насочена в следните научни направления: иновации в обучението на студенти по медицина: проблемно-базирано обучение (ПБО) и обективно структуриран клиничен изпит (ОСКИ); социологически изследвания в обучението по медицина; промоция на здравето, здравно възпитание и образование и експериментални медико-биологични и клинични проучвания.

Първото направление на изследователската дейност е в областта на медицинската педагогика като се разглеждат някои съвременни организационно - методологични проблеми в медицинското образование и обучението на студенти по медицина и се предлагат иновационни подходи за повишаване на качеството на учебния процес: проблемно-базирано обучение и обективно структуриран клиничен изпит. Мнозинството от научната продукция на д-р Радионова (20 публикации) е в това направление (8, 11, 13, 14, 15, 25, 26, 34, 35, 38, 39, 40, 41, 48, 49, 53, 54, 55, 57, 58). За първи път в страната е приложена интегрирана учебна програма с проблемно-базирано обучение по медицина като иновационна образователна технология за подобряване на процеса на обучение. Това е организационен експеримент, новост за страната ни. Изследвани са проблемите при преминаване от традиционно към иновационно проблемно-базирано обучение както по отношение на съставянето и въвеждането на интегрираната учебна програма, така и по отношение на новата роля на преподавателите. Направената сравнителна характеристика на методите и формите на обучение в иновационни и традиционни условия и дефинираните предимства на проблемно-базираното пред традиционното обучение, както и значението му за следдипломната квалификация и връзката му с най-новите теории за ученето имат научно-приложна стойност. Тези публикации са насочени към явления с многофакторна обусловеност, което поражда проблеми с интердисциплинарен характер, чието решаване ангажира експерти на различни нива. Резултатите за академичните постижения на студентите от иновационната и традиционната учебни програми, получени от изследване на успеваемостта от семестриални изпити и придобитите клинични умения, са в полза на студентите от проблемно-базираното обучение. От една страна те потвърждават и обогатяват резултатите, получени от чужди автори, а от друга, са новост за българската наука. Високата експертна оценка по отношение на организационно-управленски аспекти на приложената иновационна учебна програма от външни на учебната програма експерти на национално ниво утвърждава въвеждането на новата образователна

технология за подобряване на учебния процес в МУ-Плевен и популяризира нововъведението сред висшите училища в страната.

За пръв път в страната за оценяване на клиничните умения на студентите по медицина е представен и демонстриран на практика нов подход за изпитване и оценяване - обективно структуриран клиничен изпит (ОСКИ). Предложен е вариант на ОСКИ, наречен ОСПИ (обективно структуриран практически изпит) по физиология, което може да се оцени като новост за нашата страна. Дефинираните предимства и недостатъци на иновационния подход пред традиционния формат за контрол и оценка на академичните постижения на студентите имат практическо-приложен характер и могат да послужат като основа за подобряване качеството на изпитване и оценяване на студентите както в клинични, така и в предклинични условия.

Компетентно и в конструктивен критичен аспект са анализирани несъответствията и силните страни в съвременното медицинско образование в България на фона на дефинираните Глобални стандарти за медицинско образование и по-добра здравна помощ (Копенхаген, 2003).

За оптимизиране на учебния план е изследвано мнението на студенти-бакалаври от специалност „Медицинска сестра“ за нововъведената дисциплина „Принципи и методика на обучение“.

В проучванията от това направление д-р Радинова използва голямо разнообразие от методи за емпирично изследване: анкетен метод, измерване, наблюдение, провеждане на експеримент, документален метод и др.

Второто направление на изследователската дейност е в областта на социологическите изследвания в обучението по медицина – общо 16 труда (16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 36).

За пръв път в страната е проведен сравнителен анализ на мненията на студенти по медицина и преподаватели, участващи в иновационното проблемно-базирано и традиционното обучение по отношение на редица характеристики на учебния процес, с цел подобряването му. Многообразните изследвания обхващат редица характеристики на учебния процес и основните участници в него - студенти и преподаватели от двете учебни програми. Анализирани са работата на студентската група по време на учебни занятия, използваните източници на информация за самоподготовка, учебното поведение, предложенията за усъвършенстване на учебния процес, подготовката на студентите за бъдещата им професионална работа, академичната мотивация на студентите, мотивите на студентите за избор на традиционен или иновационен формат на обучение и ефективността на

образователна технология проблемно-базирано обучение в МУ-Плевен. Аргументирано е предложението за въвеждане на нови активизиращи форми на обучение по медицина и динамичното изследване на мнението не само на студентите, но и на преподавателите.

С тези проучвания д-р Здравка Радиоюнова се изяснява като водещ български експерт по проблемно-базирано обучение в областта на медицината. Резултатите от нейните научни анализи имат важен научно-приложен характер и са използвани от редица автори в България като основа на техни научни изследвания и разработки, което убедително се доказва от големия брой положителни цитирания на кандидатката.

За пръв път в страната е направено изследване на ефективността на учебния процес чрез бюджета на времето като са хронометрирани дейностите на студентите от иновационното проблемно-базирано и традиционното обучение по време на учебно-практически занятия. Получените резултати могат да послужат като отправна точка за корекция в начина на провеждане на традиционните учебно-практически занятия по медицина, което още веднъж потвърждава обособения извод, че резултатите от проучванията на д-р Радионова имат подчертан научно-приложен характер.

Чрез изследване на вниманието на студентите от проблемно-базираното и традиционното обучение по време на учебно-практически занятия е направена оценка на влиянието на работата върху работоспособността. Фактът, че студентите от ПБО запазват еднакво високи стойности на обема и скоростта на преработената информация в началото и края на практическите занятия през целия курс на обучение в сравнение с традиционно обучаваните, подкрепя необходимостта от приложението на активизиращи технологии на обучение от една страна, но от друга, подлежи на допълнителни проучвания.

В представените научни разработки от това направление прави впечатление използването на широка гама от методи на изследване, адекватни на поставените цели и задачи на проучванията. Приложени са съвременни статистически методи за обработка на данните, които отговарят на вида на научните проучвания.

Третото направление на изследователска дейност е в областта на промоция на здравето, здравното възпитание и образование. В тази област са представени 3 научни разработки (22, 37, 56).

Проучени са различни аспекти на информираността на ученици от ромски произход за значението на различните фактори на здравето,

здравословния начин на живот и здравното поведение. Установява се необходимост от по-ефективни форми на здравно-възпитателна дейност и разширяване работата на училището сред учениците от ромски произход за усвояване на нова информация за формиране на адекватно здравно поведение. Проучванията обхващат голям брой лица от различни региони на страната и резултатите от изследванията показват констатации, които ще спомогнат да се запълнят някои пропуски по отношение на възпитателните функции на училището по отношение на здравното възпитание и здравното образование на учениците от ромски произход.

На базата на анализиране на причините и характера на затрудненията на студентите – медицински сестри и акушерки в адаптирането им към обучението във висшето училище, са разработени и апробирани адекватни подходи за преодоляване и редуциране на стреса при започване на клиничното обучение. Най-ефективните подходи са въведени на практика.

Четвъртото направление на изследователската дейност е в областта на експерименталните медико-биологични и клинични проучвания – общо 10 труда, в областта на:

- а) Регулация на артериалното налягане (50, 51, 52)
- б) Антиоксидантна защита (44, 45, 46, 47)
- в) Клинични проучвания (9, 10, 12)

Изследвано е влиянието на тиреоидните хормони върху динамиката на пресорния отговор у плъхове след инжектиране на пресорни субстанции. Установено е, че тиреоидният статус оказва влияние върху пресорния ефект на адреналин, норадреналин, ангиотензин II у плъхове. Установените ефекти от проучванията имат потвърдителен характер. Доказана е повишена реактивност на сърдечно-съдовата система към екзогенен вазопресин и ангиотензин II при плъхове с наследствен безвкусен диабет, порода Бретълборо, като са установени полови различия. От особен интерес е описаният съвременен метод за директно измерване и регистриране на артериалното налягане у ненаркотизирани плъхове.

По отношение на антиоксидантната защита са изследвани ефектите на хепатотоксичния 1,2-дихлоретан върху ключови антиоксидантни ензими в черния дроб за количествена оценка на липидната пероксидация. 1,2-дихлоретана понижава антиоксидантния капацитет на черния дроб в ранните периоди, последвано от активиране на антиоксидантните ензими след 5-ия ден. Методът на бронхоалвеоларния лаваж е използван за доказване на различни патологични процеси в белите дробове на плъхове, предизвикани от

йонизираща радиация, токсични химични съединения и метали. Проучени са характеристиките, биокинетиката и токсикологията на радиоактивен прах от АЕЦ „Козлодуй“ и ураниев 3-п-бутилфосфат като е изследвана ролята на липидната пероксидация и антиоксидантната защитна система в белите дробове при комбинирано въздействие на радиационен и химични фактори. Някои от тези изследвания, проведени от екипи, представляват част от международен научно-изследователски проект, финансиран от Европейския съюз.

По отношение на клиничните проучвания, едно от изследванията е върху отклонения на мандибуларния инхибиторен рефлекс при пациенти с епизодично тензионно главоболие. Доказана е връзката между епизодичното главоболие и намаленият по интензитет, скъсен или липсващ втори период на потискане от електромиограмата (S2 сегмент). В млади пациенти са установени подчертани патологични промени в S2 в сравнение с по-стари индивиди. Направеното проучване е със съществен принос към диагностиката и лечението на тензионното главоболие.

Направен е анализ на резултатите от приложеното за пръв път в страната хирургично лечение на малигнени и бенигнени гинекологични тумори с роботизираната система да Винчи за едногодишен период. Доказано е, че робот-асистираната ендоскопска гинекологична хирургия е съвременен, безкръвен, щадящ метод, особено подходящ за лечение на гинекологични тумори при пациентки със затлъстяване, като степента на затлъстяване не удължава оперативното време. В допълнение, направен е сравнителен анализ на данните от периоперативния изход и преживяемостта при пациентки с ранен карцином на маточната шийка, оперирани с три радикални хирургични метода: роботизиран, лапароскопски и отворен. Установено е, че робот-асистираната радикална хистеректомия е сигурна процедура с доказани предимства по отношение на средното оперативное време и болничния престой. Липсата на сигнификантни различия в преживяемостта, свободна от заболяване и общата преживяемост, е сериозно основание да продължи от онкологична гледна точка приложението на тази методика върху пациентки с T1b1 рак на маточната шийка. Изследванията от областта на онкогинекологията са уникални за България, проведени са с единствения по рода си в Източна Европа робот да Винчи и имат висока научна и практическа стойност не само в национален, но и в световен мащаб.

Като обобщение следва да подчертая широкия проблемно-тематичен спектър на научната продукция на д-р Здравка Радионова в диапазона от медико-биологичната проблематика през комплексни

клинични анализи до анализи в областта на общественото здраве (в частност организационни и образователни аспекти на професионалното формиране на новата генерация лекари в медицинските факултети). Тази особеност на нейното научно творчество представят кандидатката като академичен изследовател с очевидна нагласа и мотивация да работи ефективно в партньорство и интердисциплинни научни екипи, преодоляващи разпроспанената съвременна практика и тенденция за тясноспециализирано самоизолиране на академичните изследователи в рамките на отделните медицински сфери и направления.

2.4. Авторство на трудовете

Д-р Радионова е самостоятелен автор на 18 публикации в периодични списания и сборници, водещ автор на 14 и съавтор в 5 научни статии. По отношение на резюметата от международни научни форуми, тя е водещ автор на 7 разработки и съавтор на 9.

3. Оценка на учебно-преподавателската дейност

Д-р Радионова има висока учебна натовареност, надвишаваща значително приетия норматив. Владее английски език и участва в обучението на студенти по медицина на английски език от въвеждането на англоезичното обучение в МУ-Плевен. Участва в иновационната учебна програма с проблемно-базирано обучение, на която е координатор, както и в разработването на множество тестове и учебни програми. Преминала е множество квалификационни курсове по следдипломна квалификация и специализации както в България, така и в чужбина.

Има участие със самостоятелна глава „Проблемно-базирано обучение” в първия български учебник по педагогика за студентите от факултетите по общественото здраве в България, част „Дидактика” (42). Участвала е в написването на учебно помагало „Тестове по физиология за студенти по медицина” (43), служещо като средство за самоподготовка, самообучение и самооценяване на теоретичните знания на студентите.

4. Критични бележки. Независимо, че кандидатката е изключително добросъвестен и задълбочен изследовател и преподавател, бих искал да отбележа, че е необходимо в бъдеще тя да постави по-отчетлив акцент върху социално-медицинските аспекти на проблемно базираното обучение на медиците с фокусиране върху съвременните решени и нерешени проблеми в теорията на общественото здраве. Би било полезно, ако тя систематизира и издаде самостоятелна монография в тази област.

5. Обща оценка. В конкурса участвува една кандидатка гл. ас. д-р Здравка Вескова Радионова, доктор по медицина, С данните за нейната учебна и научна дейност тя се представя като утвърден академичен преподавател и прецизен задълбочен изследовател. Научната ѝ продукция е впечатляваща по своя обем и тематична структура и отговаря на изискванията за участие в конкурс за хабилиотиране по профила на този конкурс. Д-р Радионова демонстрира очевидни лични качества и мотивация за творческо партньорство и ръбота в интердисциплинни научни екипи, което е особено нужно и важно в условията на съвременните български факултети по обществено здраве.

Заклучение. Във връзка с всичко изложено по-горе убедено предлагам на Уважаемото жури, да вземе решение д-р Здравка Вескова Радионова, дм, да заеме академичната длъжност "доцент" по научната специалност "Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията", за нуждите на факултет "Обществено здраве", катедра "Социална и превантивна медицина, медицинска статистика, педагогика и психология", сектор "Педагогика и психология" при МУ-Плевен.

11.07.2011 г.

Рецензент:

Проф. д-р В. Борисов, д.м.н.